

N:o 21.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Febr. 1884, kl. 1 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af stadgandena i § 7 af förordningen den 21 December 1857, om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet.

§ 7 af förordningen den 21 December 1857 om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet lyder för närvarande sålunda:

»Den, som med egor möter kronopark eller annan skog eller mark, som under kronans omedelbara vård står och icke till nyttjande åt enskild person eller viss menighet blifvit upplåten, hafve ej rätt att af kronan fordra deltagande i stängsel, der kronan ej sjelf fordrar, att stängas skall.

Allmänning, som till delegarnes begagnande öfverlåten är, skall, ändå att den under allmän vård eller uppsigt står, lika med enskild mark anses.»

På grund af de skäl, som blifvit anförda uti en vid sistlidna års riksdag afgifven motion i ämnet (II, 52) samt med åberopadt stöd ej mindre af en vid Lag-Utskottets då afgifna utlåtande (N:o 15) fogad reservation än af öfverläggningen i Andra Kammaren i ämnet, har nu Herr *A. P. Danielson* uti en inom Andra Kammaren afgifven samt till Lag-Utskottet hänvisad motion, N:o 12, yrkat »att Riksdagen ville för sin del besluta att till all kraft och verkan upphäfva 7 § i Kongl. förordningen om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om

stängselskyldighet af den 21 December 1857, och att, om så anses nödigt i följd deraf, ändra paragrafföljden i sagde förordning.»

I sin anförda motion yttrade motionären:

»I de orter, der kronan eger kronoparker eller annan skog eller mark, har man ofta hört klagomål deröfver, att kronan ej är skyldig att deltaga i stängsel för sådan mark, der kronan ej sjelf fordrar att stängas skall.

»Det torde lätt inses obilligheten deraf, att den, som har kronan till granne vid sådan mark, skall ensam hålla all stängsel. Att den enskilde jordegaren härvid får vidkännas dryga kostnader för hägnads uppförande eller ock det mera kostsamma besväret af vallning, är ju tydligt; men att genom vallning hindra kreaturen att öfverskrida den endast med råstenar eller andra märken här och der betecknade gränsskilnaden, är knappast möjligt och låter sig ej göra, utan att vallhjonerna skola vara nästan lika många som de vallade kreaturen; och att detta ej blott skall hålla ungdomen i skogen i stället för i skolan, utan derjemte fordra mera försigkomna personers tid, och deras arbetskraft tagas, till men för jordbruket, från det egentliga jordbruksarbetet, är äfven tydligt. Måktar en granne till kronans mark ej hålla all stängsel och förmår ej genom vallning hålla vård om sina kreatur, återstår för honom ej annat än att låta betet å sin mark vara obegagnadt, huru väl han än kan behöfva detsamma, eller underkasta sig böter med dertill hörande rättgång och kostnader. Att jägeribetjeningen i den ort jag närmast känner håller noga tillsyn deröfver att hvarje öfverträdelse i förenämnda fall lagligen beifras, har jag mig bekant, och härom är ingenting att säga, men att kronan, den mäktigaste af alla rikets jordegare, skall härvid undgå som jordegare den skyldighet, som hvarje annan jordegare har sig ålagd, kan jag ej finna vara rättvist. Tvärt om föreställer jag mig, att kronan borde i första hand vara den som visade sig icke vilja obilligt betunga den, som är hennes granne, och för att, som nu, endast använda åtal och böter, i stället mot denne fullgöra hägnadsskyldighet som annan jordegare, då så fordras.

»Genom att kronan mera allmänt finge hägn om sina skogsområden, skulle dessa mångenstädes genom sådd och plantering och bättre vård i öfrigt med sitt ökade värde snart ersätta den med hägnaden förenade kostnaden.

»Beträffande hägnadens beskaffenhet anser jag, att den, så vidt görligt är, bör uppföras af sten och endast i saknad deraf af trä.»

§ 1 af ifrågavarande förordning innehåller den allmänna grundsats, att hvar som eger hemdjur skall vara pliktig att medelst hägnad eller vallning eller på annat sätt om dem hålla sådan vård, att de icke olofligen inkomma på annans egor. Af nämnda grundsats följer, att en jordegare icke har laglig skyldighet att vidtaga någon åtgärd för att skydda sina egor mot skada af annans hemdjur. Han kan således låta dem ligga ohägnade utan att derigenom gå förlustig anspråk å ersättning för skada, som annans hemdjur, hvilka olofligen inkommit på egorna, der åstadkomma. Men å andra sidan är klart, att, om af två jordegare, hvilkas egor gränsa till hvarandra, den ene finner för sig bekvämligast att utöfva den honom enligt § 1 åliggande vård om sina hemdjur dy-medelst, att han uppför stängsel i rågången mellan de angränsande egorna, samma stängsel jemväl blir till gagn för grannen, hvars hemdjur derigenom förhindras att inkomma på den förres egor och som således vinner en väsentlig lättnad i vården om samma hemdjur, en lättnad, i hvars bekostande han därför billigtvis bör deltaga. Afseende å detta förhållande har föranledt lagstiftaren att i § 2 af författningen uppställa ett annat lagbud af innehåll, att, om egor äro skilda genom rågång eller genom fastställt eller laga kraft egande skifte och å ena sidan yrkas, att stängsel i egoskilnaden skall till ömsesidigt skydd mot skada af hemdjur gemensamt hållas, så eger, med vissa stadgade undantag, den sidan vitsord, som stänga vill. Då stängselvitsord begagnas, skola, enligt § 3, de, som i egoskilnaden hvarandra möta, taga del i stängselu till hälften hvaradera, utom i ett undantaget fall.

Med afseende å de mötande egornas beskaffenhet å den tid, deltagande i stängseln äskas, äro två fall möjliga. Det första fallet är, att egorna å ena sidan äro odlade (åker, äng eller plantering), men å andra sidan ouppodlade (skog, utmark eller beteshage), således af olika beskaffenhet. Det andra fallet är, att de mötande egorna äro af lika beskaffenhet. Härvid kunna åter två händelser inträffa. Egorna kunna nemligen å båda sidor utgöras antingen af åker, äng eller plantering, eller ock af skog, utmark eller beteshage.

Hvad nu angår först omförmälda fall, stadgas derom i § 4, att den, som med åker, äng eller plantering möter skog, utmark eller beteshage, har såsom hittills ej stängselvitsord, men att, om stängsel å andra sidan fordras, hvaradera skall taga del deri till hälften. Detta stadgande, hvilket, såsom lätt finnes, utgör ett af de flere undantag från lagbudet i § 2, hvilka i samma paragraf omförmälas, tager icke någon hänsyn till huruvida kronan eller enskild man eger vare sig de odlade eller ouppodlade egorna, och är således i detta afseende ovillkorligt.

I händelse de mötande egorna å ömse sidor utgöras af åker, äng eller plantering gäller lagbudet i § 2 ovillkorligt och utan undantag, vare sig att egorna å ena sidan tillhöra kronan eller enskild man.

Beträffande slutligen den tredje händelsen eller att skog, utmark eller beteshage möter egor af samma beskaffenhet, gäller lagbudet i § 2; dock med det undantag, som innefattas i § 7 af författningen.

Berörda undantagsstadgande förmår, att den, som med egor möter kronopark eller annan skog eller mark, *som under kronans omedelbara vård står och icke till nyttjande åt enskild person eller viss menighet blifvit upplåten*, har ej rätt att af kronan fordra deltagande i stängsel, der kronan ej sjelf fordrar, att stängas skall.

I det inom Justitiedepartementet utarbetade förslaget till förordning om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängsel-skyldighet lydte återopade i författningens § 7 intagna undantagsstadgande ursprungligen sålunda:

»Den, som med egor möter kronopark eller annan skog eller mark, *som under kronans omedelbara vård står*, hafve ej rätt att af kronan fordra deltagande i stängsel. Vill kronan stänga eller har sådan skog eller mark, som under kronans omedelbara vård stått, blifvit till enskild person eller någon menighet upplåten; vare då om stängselvitsord och deltagande i stängsel lag, som ofvan sägs.»

Vid granskning i Högsta Domstolen af lagförslaget yttrade dess flesta ledamöter vid 7 §, att, då, i den händelse kronan för sin skog och mark påfordrar skydd mot bete af angränsande jordegares kreatur, billigheten syntes fordra, att kronan lika väl som den enskilde deltagar i den hägnad, som för beredande af sådant skydd kan erfordras, ansågo de den uti ifrågavarande paragraf kronan medgifna befrielse från skyldigheten att för skog eller mark, som under dess omedelbara vård står, deltaga i stängseln mot angränsande egor, böra inskränkas till de fall, då betesrätt å den under kronans vård stående skogen eller marken ej är den mötande grannen förunnad.

Vid ärendets föredragning inför Hans Maj:t Konungen i Statsrådet den 22 Juni 1857 (se Kongl. proposition i ämnet den 25 Augusti 1857, N:o 123) föreslog Justitiestatsministern

dels att till lagförslagets § 5, som ursprungligen endast innehöll bestämmelser om nedsättning efter domares pröfning af stängsel-skyldighet, der ena sidan funnes af stängseln märkligen betungas, utan motsvarande nytta, skulle göras det tillägg, som motsvaras af mom. 2 i förordningens § 5, hvilket moment lyder sålunda:

»Finnes mellan egor, som nu sagde äro, ej stängsel; då skall, så

länge det förhållande fortfar, den ohägnade marken anses vara till gemensamt mulbete upplåten, der ej annorlunda aftaladt är»;

dels ock en förändrad lydelse af undantagsstadgandet i § 7, hvilken öfverensstämmer med samma paragrafs nuvarande lydelse.

Ändringsförslagen motiverades af Justitiestatsministern sålunda:

»— Alla sådana skogs- och utmarker, som, ehuru genom rägång från hvarandra skilda, ligga utan hägnad sig emellan, måste förklaras vara till gemensamt mulbete upplåtna, så att i slikt fall den ene jordegaren ej må anses skyldig att afhålla sina kreatur från den andres egolott, der ej sådan skyldighet på särskildt aftal grundas. Hittills har detta varit en gifven följd af egofridslagens beskaffenhet; men behöfver i den nya lagen uttryckligen bestämmas såsom undantag från den allmänna regeln;» — — — — —

»Vidkommande åter det undantag i afseende på stängselvitsordet, som förekommer i 7 § för de fall, att någon med egor möter kronopark eller annan skog eller mark, som står under kronans omedelbara vård; så har detta undantag en naturlig grund deri, att kronan aldrig för betning begagnar sina skogar eller annan sådan mark, som här är i fråga, och således ej heller är i behof af stängsel för det ändamål, som dermed i allmänhet skulle komma att afses. Genom det vid 5 § föreslagna tillägg förfaller ock den inom Högsta Domstolen gjorda anmärkningen, att kronans befrielse från deltagande i stängseln borde inskränkas till de fall, då betesrätt å kronans mark ej är den angränsande förunnad; ty då bättre rätt för odlad jord väl icke kan gälla mot kronoskog, än mot enskild skog enligt 4 §, återstår för tillämpning af det ifrågasatta inskränkande villkoret endast det fall, då intill kronoskogen stöter enskild skog eller betesmark och för detta fall uppfyller nyssnämnda tillägg det med anmärkningen afsedda ändamål. Kronans befrielse eger emellertid enligt förslaget blott rum så länge den icke sjelf fordrar stängsel; men i samma mån kronan egnar mera omsorg åt skötseln af sina skogar, skall den äfven blifva mera angelägen att genom begagnande af sitt eget stängselvitsord befria sig från de angränsandes betesrätt, och tungan af hägnadsskyldigheten skall härigenom i de flesta fall blifva lika å ömse sidor. För öfrigt bör jemväl märkas, att undantaget endast är ämnadt att afse sådan kronans skog och mark, som den till omedelbar vård för egen räkning förbehållit sig, men icke sådan, som till nyttjande åt enskilda eller menigheter blifvit upplåten.»

I det betänkande, Sammansatta Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet den 3 November 1857 (N:o 38) afgaf öfver Kongl. Maj:ts ofvan omförmälda proposition, yttrar sig Utskottet i samma syft-

ning som Justitiestatsministern beträffande grunden till och rätta förståndet af författningens § 7.

Af hvad sålunda blifvit anfördt angående motiven för och affattningen af § 5 mom. 2 och § 7 framgår *dels* att det förra författningsrummet är tillämpligt jemväl i det fall, att kronan eger skog, utmark eller beteshage, som möter enskild mans egor af sådan beskaffenhet, och *dels* att den kronan i § 7 medgifna befrielse från skyldighet att deltaga i stängsel mellan sådana egor, som nämnda äro, upphör, så snart kronan upplåter kronopark eller annan skog eller mark till bete af kreatur.

Då således enskild jordegare, hvars skog, utmark eller beteshage ligger ostängd invid kronopark eller annan sådan skog eller mark, som i § 7 sägs, eger frihet att till bete å sin mark utsläppa sina hemdjur utan äfventyr att, i händelse de inkomma på kronans mark, därför behöfva gälda ersättning, synes han röna ringa olägenhet deraf, att i afsedda fall stängselvitsord enligt lag icke tillkommer honom eller att kronan icke begagnar det henne tillerkända stängselvitsord.

Att nu, som motionären föreslår, upphäfva § 7 och sålunda fränkänna kronan den befrielse från skyldighet att deltaga i stängsel, som enskild jordegare påyrkar, synes ingalunda vara af något trängande behof påkalladt. Derigenom skulle antalet af de fall, i hvilka stängselvitsord eger rum, ökas med ytterligare ett, till stort förfång och kostnad för kronan, som besitter skogar i stor mängd och till stor utsträckning. Hvarje förändring i gällande stängsellagstiftning synes Utskottet snarare böra gå i motsatt riktning så, att stängselvitsordet ytterligare inskränkes. Ett steg i denna riktning vore att tillerkänna enskild man, som eger skog eller utmark, men aldrig begagnar den för betning, samma frihet från deltagande i stängsel, som för närvarande är kronan genom § 7 förunnad. Derigenom skulle all anledning till den af motionären förda klagan öfver den kronan medgifna undantagsställning försvinna.

På grund af det nu anförda får Utskottet hemställa,

att motionen icke må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 19 Februari 1884.

På Lag-Utskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Herr *Forssell* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets behandling inom Utskottet.